

Vastaus valtuustoaloitteeseen liittyen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen soiden ennallistamisen kautta

KV 16.12.2024 § 63

569/00.02.10.00/2024

Lisätiedot:

ympäristöpäällikkö Anna-Lena Granlund-Blomfelt, puh. 050 323 6269

ympäristöasiantuntija Helena Suomela, puh. 040 169 9605

etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Kaupunginvaltuutettu Salminen esitti kaupunginvaltuuston kokouksessa 11.11.2024 aloitteen (**oheismateriaali**), jossa ehdotetaan, että Kauniaisten kaupunki ennallistaisi Kasavuoren ns. Suursuon aluetta vähentääkseen kasvihuonekaasupäästöjä ja lisätäkseen luonnon monimuotoisuutta. Aloitteessa ehdotetaan, että ennallistaminen toteutettaisiin talkoovoimin niin, että alueen laskuojia täytettäisiin käsivoimin kivillä ennen kevään 2025 lumien sulamista.

Suursuo

Suursuon alue muodostaa yhdessä Kasavuoren metsän kanssa Kauniaisten laajimman yhtenäisen metsäalueen. Koko Suursuon alue on karkeasti arvioituna noin 15 hehtaarin suuruinen. Vanhat ilmakuvat osoittavat, että suota on ojitettu jo 1940-luvulla ja paikalliskirjallisuuden mukaan alueelta on aikoinaan nostettu turvetta. Alue on nykyisin kokonaan Kauniaisten kaupungin omistuksessa ja luokitellaan vuonna 1997 hyväksytyn alueen asemakaavan (Ak 152) mukaan lähivirkistysalueeksi. Alueen puustoa hoidetaan Kauniaisten luonnonhoitosuunnitelma 2022–2031 mukaisesti (YLKV 21/88 §). Luonnonhoitosuunnitelman mukaan alueen arvioitu puukuutiomäärä oli vuonna 2022 noin 2750.

Oheismateriaalina löytyy ilmakuvista koottu aikasarja alueen metsän kehityksestä ja karttaote, josta näkyvät Suursuon metsäkuviot.

Ennallistamisasetus ja Kauniainen

Parhaillaan kansallisessa valmistelussa on EU:n ennallistamisasetus, joka tuli voimaan 18.8.2024. Asetuksen toimeenpanoa varten laaditaan kansallinen ennallistamissuunnitelma, jossa muun muassa määritellään keinot asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Kansallisen ennallistamissuunnitelman on määrä valmistua kahden vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta.

Ennallistamisasetus koskee Suomessa 63 kuntaa, joista Kauniainen on yksi. Kauniaisten kaupungissa on ennallistettavia kohteita ja mahdollisuuksia vähän ja tästä syystä Suursuota tulee pitää yhtenä potentiaalisena ennallistettavana kohteena. Kaupungin resurssiviisauden tiekartan päivitystyö on loppusuoralla, ja jatkossa siihen pyritään sisällyttämään yhä enemmän luonnon monimuotoisuuteen liittyviä tavoitteita. Ehdotettu ennallistamistoimenpide tukee näin ollen myös sekä tiekartan nykyisiä että tulevia tavoitteita.

Aloitteessa esitetään varsin suoraviivaisesti toimeen ryhtymistä ilman asian tarkempaa tarkastelua, mutta vastauksessa selostetaan, miten asiassa on monia etukäteen selvitettäviä seikkoja, joiden perusteella on arvioitavissa mm. hankkeen todelliset vaikutukset, lupatarve ja kustannukset. Kaikki

ennallistamistoimenpiteet tulee suunnitella ja dokumentoida erityisen hyvin, jotta ne jatkossa voidaan virallisesti todentaa.

Aikataulu

Suursuon mahdollisen ennallistamisen selvitys- ja suunnittelutyö tulisi sisällyttää yhdeksi toimenpiteeksi yhdyskuntatoimen päästövähennysohjelmaan. Kyseiselle selvitys- ja suunnittelutyölle ei kuitenkaan ole varattu määrärahaa yhdyskuntatoimen tulosalueiden vuoden 2025 talousarvioissa.

Uudenmaan ELY-keskukselta saatujen tietojen mukaan syksyllä 2025 saattaa taas aueta Kunta- ja järjestö-Helmen avustushaku, joka tukee kuntien ja järjestöjen luonnon monimuotoisuutta edistäviä, elinympäristöjen tilaa parantavia hankkeita. Tällöin myös mahdollisen Suursuon ennallistamishankkeen selvitystyölle ja suunnittelulle voisi hakea avustusta.

Näin ollen ehdotetaan, että tämä asia nostettaisiin toimenpiteeksi yhdyskuntatoimen vuoden 2026 päästövähennysohjelmaan. Tällöin kansallisen ennallistamissuunnitelman kokoaminen on myös edennyt, ja kunnilla saattaa olla alustavia tietoja suunnitelmaan liittyvistä velvoitteista, jotka heille kohdistetaan kyseisen prosessin myötä.

Ennallistamishankkeen suunnittelu

Suunnittelussa tulisi huolellisesti arvioida mahdollisten ennallistamistoimenpiteiden ympäristö- ja luontovaikutuksia ja varmistaa niiden teknistä toteutettavuutta alueella. Ympäristötoimen Uudenmaan ELY-keskukselta saatujen tietojen mukaan ennallistamissuunnitelmaan tulisi sisällyttää tietoa ainakin seuraavista asioista:

- Mahdollisen puuston hakkuusuunnitelma kuvioittain ja siinä
 - arvio siitä onko suunnitelma mahdollista toteuttaa
 - poistettavan puuston määrä kuviokohtaisesti (% - osuus nykypuustosta, millaista puustoa jätetään, miten ja mihin, hakkuutapa)
 - alustavat ajoreitit ja varastopaikat poistettavalle puustolle
 - metsätöiden ajankohta (vaatiiko talviolosuhteet)
- Ojien tukkimissuunnitelma koko ojaverkoston osalta, johon sisältyy
 - selvitys siitä, onko riittävästi ojamaita
 - mahdollisten patojen paikat ja niiden rakenne
 - tieto vettymishaittojen ehkäisemiseksi
 - ojien ennakkoraivaussuunnitelma, työmenetelmä ja arvio siihen liittyvän poistettavan puuston määrästä
- Selvitys vanhoista purouomista tai erityisistä painanteista, johon vesiä tulisi ohjata
- Luonto- ja ympäristöselvitykset
 - suoalueen kasvillisuustyyppit ja luontoarvot
 - alueen uhanalaiset lajit ja niiden huomioiminen
 - alueen pienvesistöjen (puroja, noroja, pieniä lampia) sekä laskuojien luontoarvot alueen ulkopuolella
- Riskiarviointi

- onko alueella olemassa riskipaikkoja, vettymisuhkaa (esim. naapurikiinteistöt, Kasavuoren alueella kulkevat kävelyreitit) tai toteuttamiseen liittyviä riskejä
- riskipaikkoja uhanalaisten lajien suhteen

Ennallistamisen mahdollinen lupatarve

Yleisesti ottaen suon ennallistamiseen ei tarvitse hakea vesilain mukaista lupaa aluehallintovirastolta tai ilmoitusta ELY-keskukselle, mikäli alueella ei ryhdytä muokkaamaan luonnontilaisia vesiuomia tai muita pienvesiä (esim. lähteitä, lampia). Tällä hetkellä kaupungilla ei ole tarkempaa tietoa Suursuon pienvesien luonnontilasta. Näitä tietoja saadaan vuonna 2025, kun koko kaupungin kattava pienvesiselvitys toteutetaan. Kun toimitaan kaupungin mailla ja voidaan varmistua siitä, ettei ennallistamisesta aiheudu ympäröiville kiinteistöille vettymistä, ei myöskään muita vesilain lupia tarvita.

Mikäli suolta poistettaisiin ennallistamisen yhteydessä puustoa, tulee tälle toimenpiteelle hakea maankäyttö- ja rakentamislain 128 § (1.1.2025 53 § rakentamislaki) mukaista maisematyölupaa. Tämä, koska alue sijaitsee asemakaavoitetulla alueella. Myönnetyn maisematyöluvan kautta alueelta poistuisi mahdollisesti samalla metsälain 5 a §:n mukainen puuston uudistamisvelvoite.

Päätös varsinaisen ennallistamisprojektin käynnistämisestä tekisi lähtökohtaisesti kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen, eli yhdyskuntavaliokunta. Tällöin myös asianosaisille (naapurikiinteistöille) varattaisiin hallintolain mukaista tilaisuutta lausua mielipiteensä asiasta ennen asian ratkaisemista. Päätös, ennallistamissuunnitelma ja toteutuksen loppuraportti toimisi myös virallisena dokumenttina tulevaa kansallista ennallistamissuunnitelmaa ajatellen.

Yleisesti soiden ennallistamisesta ja kasvihuonekaasupäästöistä

Suot ovat yksi eniten heikentyneistä ja edelleen lajistoltaan köyhtyvistä elinympäristöistämme. Noin puolet soiden luontotyypeistä on uhanalaisia koko maassamme. Merkittävin soiden uhanalaistumisen syy on metsäojitus: yli puolet koko Suomen suoalasta on ojitettu metsänkasvatusta varten. Uudisojitus on jo käytännössä loppunut, mutta soiden kuivuminen jatkuu.

Luonnontilaiset suot sitovat ja varastoivat merkittäviä määriä hiiltä. Ojitettujen soiden hyvin toteutettu ennallistaminen palauttaa suon luontaisen vesitalouden ja kasvillisuuden, mikä tekee niistä tehokkaimpia hiilinieluja. Lisäksi ennallistaminen vähentää rehevöittävien ravinteiden valumista soilta vesistöihin ja tasoittaa tulvia. Soilla onkin tärkeä rooli hiilensidonnassa ja -varastoinnissa ja soiden ennallistaminen Suomessa on keskeinen ilmastotoimi. Turpeeseen kertyvä hiili ei ole kuitenkaan mukana kasvihuonekaasuinventaarion nielulaskelmissa luonnontilaisilla alueilla. Yhteisesti sovitut säännöt määrittelevät, mitä ja miten päästöjä ja nieluja raportoidaan. Maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous (LULUCF eli maankäyttösektori), johon suotkin kuuluvat, on yksi raportoitavista päästösektoreista kansallisella tasolla.

Soiden ennallistamisen vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen, ilmastoon ja vesistöihin vaihtelevat suon ominaisuuksien, erityisesti ravinteikkuuden ja märkyyden mukaan. Vesistöihin kohdistuvien vaikutusten ja erityisesti ilmastovaikutusten tarkastelussa korostuvat myös lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutusten erot ja ristiriidat. Ilmastovaikutusten hyvityksiin liittyen suot ovat

kuitenkin kompleksinen elinympäristötyyppi. Yksittäisen suon ennallistamisen ilmastovaikutusta voidaan arvioida vain karkeasti.

Yksi viimeaikaista soiden ennallistamiskeskustelua yhdistänyt teema on soiden ennallistaminen ekologisen kompensaation keinona. Karkeasti kompensaatiot voidaan jakaa kokonaisvaltaisesti ekosysteemejä huomioiviin ja jotain tiettyä ekosysteemin elementtiä tai toimintoa korvaaviin. Ilmastovaikutusten hyvitys lienee yleisin yhteen ekosysteemin toimintoon tai ominaisuuteen keskittyvä kompensointityyppi, näin myös soilla.

Kokonaisvaltaisemman ekologisen kompensaation näkökulmasta suot soveltuvat hyvin kompensaatiokohteiksi: tarvittavat ennallistamismenetelmät ovat suhteellisen yksinkertaisia, varmoja ja kustannustehokkaita, ja ekosysteemin palautuminen sekä rakenteen että toiminnan suhteen alkaa melko nopeasti ennallistamistoimenpiteiden jälkeen (esim. Kareksela ym. 2015, Maanavilja ym. 2014, 2015). Yhtenä epävarmuustekijänä suoekosysteemin kokonaisvaltaisemmassa kompensaatiossa on kuitenkin vaateliaamman lajiston palautuminen. Uhanalaista tai harvinaista lajistoa sisältävän kohteen lajistollinen kompensaatio ei kokonaisuudessaan näytä toteutuvan ainakaan noin 20 ennallistamista seuraavan vuoden aikana (suhteessa luonnontilaiseen referenssiin). Biodiversiteettivaikutusten osalta on epäselvää, onko epätäydellinen palautuminen tyypillistä tietyille lajeille vai suhteellisen satunnaista harvinaisempien ja ennallistamisen hetkellä kohteelta puuttuvien lajien välillä.

Kaupunginhallitus:

Valtuusto merkitsee tiedokseen edellä olevan vastauksena tehtyyn valtuustoaloitteeseen liittyen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen soiden ennallistamisen kautta, ja toteaa aloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Oheismateriaali:

Valtuustoaloite
Ilmakuvia Suursuon ja Kasavuoren alueesta
Suursuon metsäkuviot